

Creative Leadership of Educational Administrators in the Digital Age

Sakthinant Srihabonk¹ and Phramaha Kitti Kittimatee^{1*}

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

* Corresponding author. E-mail: mahakitti2017@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to present the creative leadership of educational administrators in the digital age. The results of the study found that: Creative leadership is an important trait that educational administrators in the digital age need to have, in order to lead their organizations to adapt and grow amid rapid changes in technology and society. Creative leaders must be able to think out of the box, see opportunities in crises, and create educational innovations that meet the needs of learners and society in the 21st century. Key characteristics of creative leadership in the digital age include: 1) Innovative vision: able to envision the future of education and plan strategies to lead the organization to that goal. 2) Flexibility and adaptability: ready to deal with change and adjust working methods to suit the situation. 3) Fostering an innovative culture: creating an atmosphere and organizational culture conducive to creative thinking and experimentation. Technology integration: able to apply digital technology to manage and develop teaching and learning effectively. 4) Networking and cooperation: coordinate and build cooperation with various sectors. To mobilize resources and knowledge to develop education 5) Human resource development: Promote and support teachers and educational personnel to develop digital skills and future skills. 6) Creative problem solving: Be able to analyze problems and find new and effective solutions. 7) Inspiration: Stimulate and inspire the team to dare to think, dare to act, and strive to always develop themselves. 8) Smart risk management: Dare to take reasonable risks to create new opportunities for the organization. Lifelong learning: Be a model in continuous learning and self-development in order to keep up with changes in the world.

Keywords: Creative Leadership, School Administrators, Digital Age

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ศักรินทร์ ศรีหาบงค์¹ และ พระมหากิตติ กิตติเมธี^{1*}

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: mahakitti2017@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมี เพื่อนำพาองค์กรให้สามารถปรับตัวและเติบโตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและสังคม ผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีความสามารถในการคิดนอกกรอบ มองเห็นโอกาสในวิกฤต และสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนและสังคมในศตวรรษที่ 21 ลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย: 1) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม: สามารถมองเห็นภาพอนาคตของการศึกษาและวางแผนกลยุทธ์เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายนั้น 2) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว: พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 3) การส่งเสริมวัฒนธรรมนวัตกรรม: สร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์และการทดลองสิ่งใหม่ ๆ การบูรณาการเทคโนโลยี: สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ: ประสานงานและสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อระดมทรัพยากรและองค์ความรู้มาพัฒนาการศึกษา 5) การพัฒนาบุคลากร: ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาทักษะดิจิทัลและทักษะแห่งอนาคต 6) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์: สามารถวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขที่แปลกใหม่และมีประสิทธิภาพ 7) การสร้างแรงบันดาลใจ: กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานกล้าคิด กล้าทำ และมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 8) การจัดการความเสี่ยงอย่างชาญฉลาด: กล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผลเพื่อสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้กับองค์กรการเรียนรู้ตลอดชีวิต: เป็นแบบอย่างในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล

© 2024 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลกำลังเปลี่ยนแปลงโลกอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ระบบการศึกษาก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ การปฏิวัติดิจิทัลได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงวงการการศึกษา ซึ่งเป็นหนึ่งในภาคส่วนที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และขับเคลื่อนความก้าวหน้าของประเทศ ในบริบทนี้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำพาองค์กรการศึกษาให้สามารถปรับตัวและเติบโตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

วันชัย ราชวงศ์ (2562) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำสถานศึกษายุคดิจิทัลไว้อย่างน่าสนใจในงานวิจัยเรื่อง "ภาวะผู้นำสถานศึกษายุคดิจิทัล School Leadership in the Digital Age" โดยชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีทักษะและคุณลักษณะที่แตกต่างไปจากยุคก่อน เพื่อให้สามารถนำพาองค์กรให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี ความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอน และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรมในยุคดิจิทัล ในขณะเดียวกัน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2562) ก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปรับตัวในยุคดิจิทัล โดยได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นในการ

ขับเคลื่อนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สู่ "กศน. WOW ในยุคดิจิทัล" ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล นโยบายดังกล่าวไม่เพียงแต่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความพร้อมในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล นโยบายนี้ยังครอบคลุมถึงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี การพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล

การประเมินตนเองของสถานศึกษาก็เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมและความท้าทายในการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ดังที่ปรากฏในรายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) ประจำปี 2562 ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยลำปาง (2562) ซึ่งได้นำเสนอผลการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาในยุคดิจิทัล รายงานดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องคิดวิเคราะห์และวางแผนการพัฒนางานอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การประเมินตนเองยังช่วยให้สถานศึกษาสามารถระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ตามแนวคิดของสุมิล ว่องวานิช (2562) ก็เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยช่วยให้ผู้บริหารสามารถระบุช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ ในบริบทของการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล การประเมินความต้องการจำเป็นอาจครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ เช่น ทักษะด้านเทคโนโลยีของบุคลากร ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล หรือความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นยังช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ต้องพัฒนา และวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ณัฐ ขาคำมูล (2555) ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงผ่านทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับแนวคิดภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และวิธีการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังต้องมีความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลง สร้างวิสัยทัศน์ร่วม และกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวคิดของณัฐ ขาคำมูล สอดคล้องกับงานของ Sieber, Kaganer & Zamora (2013) ที่ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง "Digital Leadership: Changing paradigms for changing time" ซึ่งเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของผู้นำให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล Sieber และคณะได้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การใช้เทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้าใจผลกระทบของเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมองค์กร กระบวนการทำงาน และรูปแบบการเรียนรู้ ผู้นำในยุคดิจิทัลต้องสามารถสร้างสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและการรักษาคุณค่าหลักขององค์กร ตลอดจนสามารถสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมในองค์กร

นอกจากนี้ Rebores, Rebores W. (2001) ยังได้นำเสนอมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับจริยธรรมของภาวะผู้นำทางการศึกษาในหนังสือ "The ethics of educational leadership" ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีไม่เพียงแต่นำมาซึ่งโอกาสใหม่ ๆ เท่านั้น แต่ยังนำมาซึ่งความท้าทายทางจริยธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญ เช่น ประเด็นเรื่องความเป็นส่วนตัวของข้อมูล การใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ หรือการสร้างสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ Rebores เน้นย้ำว่า ผู้นำทางการศึกษาต้องมีความตระหนักรู้ทางจริยธรรมและสามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักการทางจริยธรรม ซึ่งบทความนี้มุ่งนำเสนอเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการบริหารการศึกษาและการพัฒนาองค์กรในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำรูปแบบนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถปรับตัวและเติบโตท่ามกลางความท้าทายต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 21

กรรณิกา เรตมอนด์ (2559) ได้ศึกษาตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และพบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในทักษะสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรมี โดยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์หมายถึงความสามารถในการคิดนอกกรอบ การสร้างนวัตกรรม และการนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะสามารถมองเห็นโอกาสในท่ามกลางวิกฤต และสามารถกระตุ้นให้ทีมงานคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาและพัฒนาองค์กร

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2545) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยชี้ให้เห็นว่าผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์จะสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีม กระตุ้นให้สมาชิกในทีมกล้าคิดกล้าแสดงออก และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมและการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

ธัญวิทย์ ศรีจันทร์ (2558) ได้ศึกษารูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และพบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในคุณลักษณะสำคัญที่ผู้นำในยุคปัจจุบันควรมี โดยผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีความสามารถในการมองภาพอนาคต (Visioning) การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) และการสร้างแรงบันดาลใจให้กับทีมงาน (Inspiring) นอกจากนี้ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังต้องมีความยืดหยุ่นทางความคิด (Cognitive Flexibility) และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Adaptability)

บุตรี จารุโรจน์ (2550) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำและการพัฒนาทีมงาน โดยชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญในการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์จะสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา กระตุ้นให้สมาชิกในทีมกล้าคิดนอกกรอบ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมและการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

มัทนา วังถนอมศักดิ์ (2560) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการศึกษา โดยเน้นย้ำว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) ได้อธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบของภาวะผู้นำที่เน้นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การคิดนอกกรอบ และการกล้าเสี่ยงอย่างชาญฉลาด ผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล สามารถมองเห็นโอกาสในท่ามกลางวิกฤต และมีความสามารถในการโน้มน้าวใจให้ผู้อื่นเห็นคล้อยตามและร่วมมือในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

เสถียร พะโยธ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้บริหารระดับต้นโรงเรียนมัธยมศึกษา และพบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล โดยผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ การส่งเสริมให้สมาชิกในทีมกล้าแสดงความคิดเห็นและนำเสนอไอเดียใหม่ ๆ รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดการทดลองและการเรียนรู้จากความผิดพลาด

อรรณวิ ไชยปัญญา (2556) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทีมของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก โดยชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะสามารถคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ในการระดมทรัพยากร สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

Northouse (2004) ได้อธิบายว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบของภาวะผู้นำที่เน้นการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงในองค์กร โดยผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีความสามารถในการมองเห็นโอกาสใหม่ ๆ การคิดนอกกรอบ

และการกระตุ้นให้ผู้อื่นคิดอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังต้องมีความกล้าที่จะเสี่ยงอย่างชาญฉลาด และสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการคิดนอกกรอบ สร้างสรรค์นวัตกรรม และนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้:

1. **วิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ (Creative Vision):** ความสามารถในการมองเห็นภาพอนาคตที่แตกต่างและเป็นไปได้ สามารถสร้างวิสัยทัศน์ที่ท้าทายและสร้างแรงบันดาลใจให้กับทีมงาน
2. **การคิดนอกกรอบ (Out-of-the-box Thinking):** ความสามารถในการคิดแบบไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ กล้าที่จะท้าทายสมมติฐานและแนวคิดที่มีอยู่เดิม
3. **การสร้างนวัตกรรม (Innovation):** ความสามารถในการพัฒนาแนวคิด ผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่สร้างคุณค่าให้กับองค์กร
4. **การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration):** ความสามารถในการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเกิดความคิดสร้างสรรค์และกล้าที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ
5. **การเปิดกว้างทางความคิด (Open-mindedness):** ความสามารถในการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง เปิดรับไอเดียใหม่ ๆ จากทุกระดับในองค์กร
6. **ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability):** ความสามารถในการปรับเปลี่ยนแผน สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

บทบาทสำคัญในการนำพาองค์กรการศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อความสำเร็จและการดำรงอยู่ขององค์กรเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ภาวะผู้นำยังช่วยพัฒนาองค์กรไปในทิศทางใหม่ ๆ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายให้ได้ และเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบริหารงาน ผู้นำเปรียบประดุจดวงประทีปขององค์กร เป็นสัญลักษณ์ เป็นตัวแทนขององค์กร และเป็นจุดรวมพลังของทุกคนในองค์กร ฉะนั้นผู้นำย่อมเป็นหลักที่มีความสำคัญยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ได้บังคับบัญชา และต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและคุณลักษณะของผู้นำย่อมมีผลสะท้อนต่อวิถีปฏิบัติงานของหน่วยงานแต่ละแห่งเป็นอย่างมาก ดังนั้นการที่ผู้นำมีความคิดสร้างสรรค์จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กรเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

1. **ผู้นำการเปลี่ยนแปลง:** ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และเตรียมความพร้อมให้องค์กรรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ได้ (วันชัย ราชวงศ์, 2562) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุค Disruption ที่เทคโนโลยีเข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานและการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563)
2. **ผู้นำดิจิทัล:** ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ที่เข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sieber, Kaganer & Zamora, 2013) ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร การบริหารจัดการข้อมูล และการตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างเหมาะสม
3. **ผู้สร้างนวัตกรรม:** ในยุคที่นวัตกรรมเข้ามาเปลี่ยนแปลงโลกอย่างรวดเร็ว (Disruptive Innovation) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้สร้างและส่งเสริมนวัตกรรมทางการศึกษา (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2564) โดยสนับสนุนให้เกิดการคิดค้นวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. **ผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์:** ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะดิจิทัลและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานและสังคม (มติชนออนไลน์, 2563) โดยสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

5. **ผู้สร้างเครือข่าย:** ในยุคดิจิทัล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กรเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารต้องสามารถประสานงานและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรและองค์ความรู้มาพัฒนาการศึกษา (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาอิสระ, 2562)

6. **ผู้จัดการความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลง:** ในสภาวะที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ (VUCA) ผู้บริหารต้องมีทักษะในการจัดการความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลง สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประสาร ไตรรัตน์วรกุล, 2563)

7. **ผู้สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้:** ผู้บริหารต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม และการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาอิสระ, 2562)

8. **ผู้นำเชิงจริยธรรม:** ในยุคที่ข้อมูลและเทคโนโลยีมีอิทธิพลสูง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ที่สามารถตัดสินใจและดำเนินการอย่างมีจริยธรรม โปร่งใส และรับผิดชอบต่อสังคม (R.W. Rebores, 2001)

9. **ผู้ประเมินและพัฒนาคุณภาพ:** ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ขององค์กรและผู้เรียน เพื่อนำมาวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ (สุวิมล ว่องวานิช, 2562)

10. **ผู้นำเชิงสร้างสรรค์:** ในการรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) ที่สามารถคิดนอกกรอบ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และสร้างโอกาสจากวิกฤต (จักรกฤษณ์ โปตาพล, 2555)

โดยสรุป ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีทักษะการบริหารจัดการสมัยใหม่ และมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำพาองค์กรการศึกษาให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

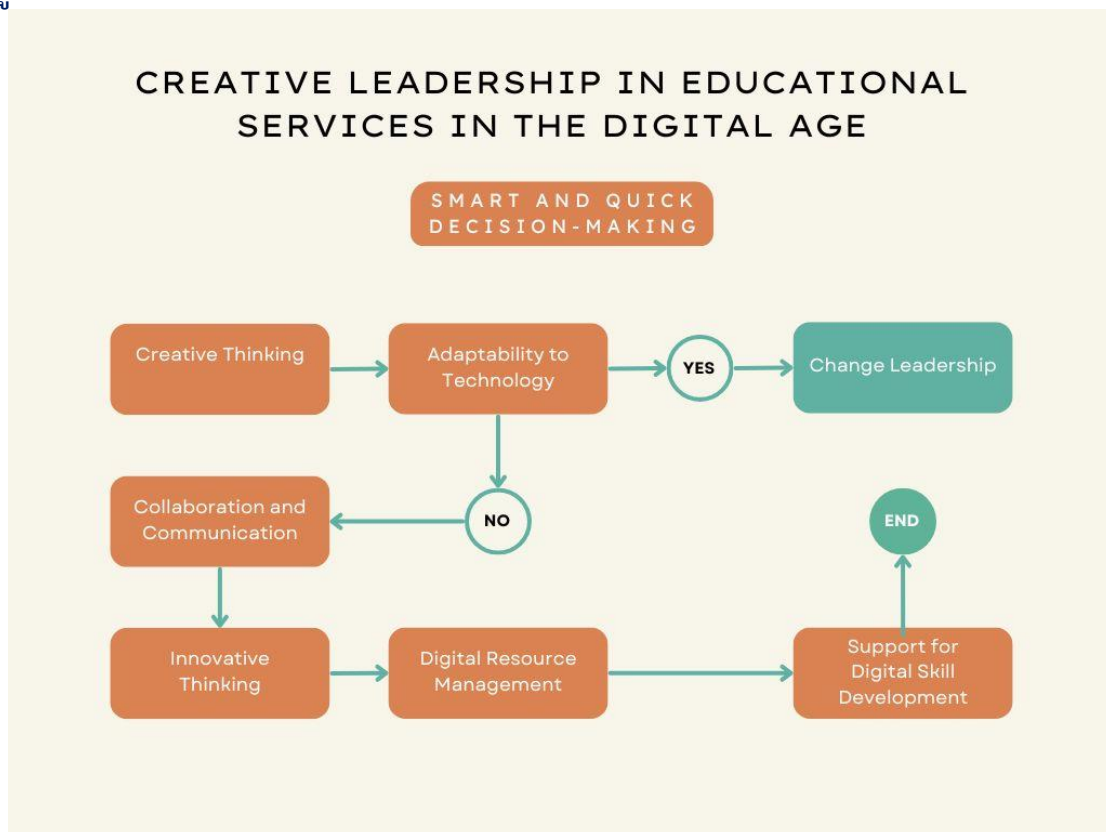
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำพาองค์กรการศึกษาให้สามารถปรับตัวและเติบโตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและสังคม ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถคิดนอกกรอบ มองเห็นโอกาสในวิกฤต และสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมในศตวรรษที่ 21 ลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลประกอบด้วยความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการบริหารและการจัดการเรียนการสอน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งของตนเองและบุคลากร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และกล้าที่จะเสี่ยงอย่างชาญฉลาดเพื่อสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้กับองค์กร การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำพาองค์กรฝ่าฟันความท้าทายในยุคดิจิทัล สร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกอนาคต อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถเติบโตและประสบความสำเร็จในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ในท้ายที่สุด ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไม่เพียงแต่เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจให้กับครู บุคลากร และนักเรียน ในการพัฒนาตนเองให้เป็นนักคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการดำรงชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21

โดยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมี เพื่อนำพาองค์กรให้สามารถปรับตัวและเติบโตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและสังคม ผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีความสามารถในการคิดนอกกรอบ มองเห็นโอกาสในวิกฤต และสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนและสังคมในศตวรรษที่ 21 ลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย: 1) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม: สามารถมองเห็นภาพอนาคตของการศึกษาและวางแผนกลยุทธ์เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายนั้น 2) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว: พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 3)

การส่งเสริมวัฒนธรรมนวัตกรรม: สร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์และการทดลองสิ่งใหม่ ๆ การบูรณาการเทคโนโลยี: สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ: ประสานงานและสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อระดมทรัพยากรและองค์ความรู้มาพัฒนาการศึกษา 5) การพัฒนาบุคลากร: ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาทักษะดิจิทัลและทักษะแห่งอนาคต 6) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์: สามารถวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขที่แปลกใหม่และมีประสิทธิภาพ 7) การสร้างแรงบันดาลใจ: กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานกล้าคิด กล้าทำ และมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 8) การจัดการความเสี่ยงอย่างชาญฉลาด: กล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผลเพื่อสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้กับองค์กรการเรียนรู้ตลอดชีวิต: เป็นแบบอย่างในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำพาองค์กรฝ่าฟันความท้าทายในยุคดิจิทัล สร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกอนาคต การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถเติบโตและประสบความสำเร็จในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา เรตมอนด์ (2559). ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ศึกษาศาสตร์ สุขุมบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2555). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด (รายงานการวิจัย). (ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

- ณัฐ ชาติมูล, ฉันทนา จันทรรจง, ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์ และ อนุชา กองพ่วง. (2013). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนผ่านทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Education and Innovation*, 15(2), 35–45.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2545). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: เม็ดทรายพรินติ้ง.
- ธัญวิทย์ ศรีจันทร์. (2558). รูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรรมการองค์การนิสิต. (ครุศาสตรดุขกับัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- บุตรี จารุโรจน์. (2550). *ภาวะผู้นำและการพัฒนาทีมงาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประสาร ไตรรัตน์วรกุล. (2563). รัฐและระบบราชการไทยกับความท้าทายข้างหน้าของประเทศ. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2567. จาก http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2020/10/ดร_ประสาร_รัฐและระบบราชการไทยกับความท้าทายข้างหน้าของประเทศ.pdf.
- มติชนออนไลน์. (2563). *ครูในยุค Disruption*. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2567. จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_1878563.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2564). ผู้บริหารยุคใหม่ต้องรู้จัก Disruptive Innovation และรับมือกับ Volatility ให้เป็น. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2567. จาก <https://amec-ku.org/14039/>.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2563). ใครบ้างที่จะอยู่รอด? ในยุค DISRUPTION 2020 ตลาดแรงงานและการศึกษา. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2567. จาก <https://tu.ac.th/thammasat-tbs-talk-technology-disruption-2020>.
- มัทนา วัฒนอมศักดิ์. (2560). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา ทฤษฎีและการปฏิบัติ*. นครปฐม: เพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ (Leadership)*. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- วันชัย ราชวงศ์. (2562). ภาวะผู้นำสถานศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(4), 25-31.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2562). *คู่มือการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยต้นสังกัดตามมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสถียร พะโยธ. (2560). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทีมที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้บริหารระดับต้น โรงเรียนมัธยมศึกษา*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- อรรชนี ไชยปัญญา. (2556). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทีมของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- Kaganer, E., Zamora, J., & Sieber, S. (2013). 5 Skills Every Leader Needs to Succeed in the Digital World: The Digital Mind-set. Washington, DC: International Society for Technology in Education (ISTE).
- Northouse, P. G. (2004). *Leadership: Theory and Practice*. California: Sage Publications.
- Rebore, R. W. (2001). *Human resources administration in education a management approach*. (6th ed.). Boston: Allyn and Bacon.